

Interessante tijden

Petra Bolhuis&Theo Meereboer
Zie ook www.maieutiek.nl

Leven in interessante tijden

- Zogenaamde Chinese vervloeking
- Westerse wereld is in een enorme verandering
- Denkbeelden die constituerend zijn voor ons bestaan staan onder grote druk en verdwijnen deels
- Kritiek én trots

Maieutiek

Van democratie naar mild despotisme

- Tocqueville (1805-1859) stelt dat een moderne democratie zal verzanden in mild despotisme
- "Onder mild despotisme verstaat hij een onbeheersbare, centrale en bureaucratistische overheid die een individualistische samenleving in toom probeert te houden, terwijl een individualistische samenleving bureaucratie en controle over zich afroept." (Mild despotisme, A.J. Krulter 2010, p.19)

Maieutiek

De ingrediënten

- **Gelijkheid**
- Gelijkheid is basis van moderne democratie
- Gelijkheid van vorm naar norm
- Teveel gelijkheid tast democratie aan
- **Vrijheid**
- Positieve en negatieve vrijheid (I. Berlin, twee vormen van vrijheid)
- Vrijheid is belangrijk voor democratie
- Teveel vrijheid tast democratie aan

Maieutiek

Gelijkheid en vrijheid

- Gelijkheid brengt rust en status quo
- Vrijheid moet actief in stand worden gehouden brengt onrust
- Voordelen van gelijkheid en nadelen van vrijheid zijn direct zichtbaar
- Schadelijke lange termijn effecten van te veel gelijkheid en te weinig vrijheid zijn niet direct zichtbaar

Maieutiek

Gelijke rechten en het welbegrepen eigen belang

- Rust en welstand zijn bereikt het lijkt goed te gaan met onze democratische samenleving.
- Maar individuele belangen staan centraal terwijl de publieke zaak teloor gaat.
- Vergelijk Franse en Amerikaanse beginnende democratie
 - V.S. welbegrepen eigenbelang → gemeenschappelijk belang
 - Frankrijk eigenbelang centraal → gemeenschappelijk verdwijnt

Maieutiek

Cynische rede en het dragen van verantwoordelijkheid

- Roep om vrijheid bijv. existentialisme. Dragen van verantwoordelijkheid stond bij Sartre voorop → vrijheid was een last
- Vrijheid blijheid → verantwoordelijkheid was een last
- Negatieve vrijheid; belemmeringen opheffen levert meer cynische houding op. De beperking omzeilen is teken van slimheid, is 'steeds', is "opgewekt boosaardig".
- Verantwoordelijk op je nemen is teken van toberigheid en/of dom-naïef bewustzijn.

Maleutiek

Polder tragedie

- Ook in Nederlandse verzorgingsstaat staat eigenbelang centraal
- De overheid moet (democratie=gelijkheid en vrijheid) schipperen tussen die individuele belangen en deze op de een of andere manier vormgeven binnen de door haar gedragen publieke belangen.
- We zien niet in dat wij ook individueel gebaat zijn bij inzet op het publieke belang

Maleutiek

De rol van de markt

- Welbegrepen eigen belang vervangen door marktwerking als oplossing?
- Nee; want markt versterkt verkeerd begrepen eigenbelang ("dief van je eigen portemonnee") (In ons belang, Blokker en Kruijer, 2011)
- Is (niet alleen) de neoliberale oplossing van laatste decennia
- Marktwerking kan heel effectief zijn, maar hoort bij private behoeften, bij beperkte eigenbelang

Maleutiek

Alles van waarde is weerloos

- Wat niet in economische data te vatten is verliest het bij 'marktwerking'.
- Relaties van mensen in gemeenschap gaan niet alleen over economische getalsmatige uitwisseling.
- Meer overheid en meer markt; in beide gevallen meer nadruk op beperkt eigenbelang (calculerende burger)
- Ook in grotere verbanden (Europa) is verkeerd begrepen eigenbelang leidraad

Maleutiek

Politieke partijen

- Allen zijn gegijzeld door kiezers
- De kiezer definieert het publieke belang vooral in termen van het korte termijn eigenbelang.
- De overheid is niet langer de hoeder van publieke belang , maar een individuele dienstverlener of een winkeltje waar wij ons privé-belang kunnen halen
- "Met z'n allen voor ons eigen' is nog te positief" (uit Blokker en Kruijer, In ons belang)

Maleutiek

Oplossing van twee kanten

- Inzicht
 - Private winst wordt nu publiek verlies
 - Vanuit eigenbelang is een goede publieke keuze altijd een suboptimale uitkomst.
- Overheid en instituties moeten gaan uitleggen wat ze aan publiek belang neerzetten, niet wat ze voor elk individu opleveren.
- Wij moeten ons gedragen als burger en niet als klant.
- Ruimte geven aan 'zijn' en niet alleen aan 'hebben'

Maleutiek